

Literatura i educació emocional: la col·lecció de la Fada Menta

Gemma Lienas

gemmalienas@gemmalienas.com

Resum

La literatura presenta una riquesa potencial per a l'educació per la unió que suposa entre plaer i aprenentatge. La Fada Menta, una col·lecció de llibres per a treballar l'educació emocional, es basa en la premissa que podem aprendre (i molt!) a nivell emocional i que els primers anys són, per a això, crucials. Les seves històries tenen protagonistes diferents, però totes un personatge comú: la Fada Menta, una fada que ajuda els nens i nenes no donant lliçons, sinó ensenyant-los a tenir criteri. El treball d'un àmbit determinat de l'educació emocional és l'eix vertebrador de cadascuna de les històries, juntament amb el plantejament d'un socialment necessari canvi de mentalitats. Tot plegat, amb l'objectiu d'aconseguir el benestar personal, en aquest cas, de cadascun dels lectors i lectores, acompanyat també d'un canvi social real.

Objectius

Potenciar l'establiment de la literatura com a una eina bàsica per a l'educació emocional

Promoure el treball de l'educació emocional des d'edats primerenques

Incloure els pares i mares en la tasca educativa

La Fada Menta, una col·lecció d'educació emocional

1. L'aprenentatge emocional

Fa uns anys, la intel·ligència s'entenia com un CI i una xifra, amb el qual una persona naixia i era difícilment modificable. Actualment la concepció de la intel·ligència ha canviat, de manera que s'entén que està formada per factors molt diversos i no només això, sinó que una persona amb un CI alt i, en canvi, una baixa intel·ligència emocional fracassa.

A més, està comprovat que la intel·ligència emocional, al contrari del que es creia, és susceptible de ser millorada amb entrenament. De manera que naixem amb una intel·ligència emocional (alta o baixa) susceptible de ser augmentada: reconèixer signes externs, tècniques d'autocontrol...

2. Literatura i educació emocional

La literatura, lligada a l'educació dels pobles des de l'època antiga, sempre presenta una riquesa potencial per a l'educació, atès el seu contingut ètic i estètic. Així doncs, l'educació esdevé una porta i un espai per a la literatura, que s'encarrega d'emmagatzemar-la.

La lectura, a través de la identificació del lector o lectora amb els personatges (amb les seves conductes, aspiracions, conflictes), esdevé a la vegada una font d'aprenentatge i de plaer, convertint aquesta en una experiència significativa.

Tota obra, incloent-hi evidentment les obres literàries, tenen una ideologia subjacent: la neutralitat no existeix. Una literatura basada en el convenciment de la importància de l'educació emocional només pot sorgir, doncs, del compromís personal de l'autor.

3. Com ha sorgit la Fada Menta

La idea de fer els llibres de la Fada Menta sorgeix a partir de la convivència amb els meus nets i nétes. Passar amb ells i elles els dimarts a la tarda, alguns caps de setmana o una temporada a l'estiu m'ha proporcionat molta informació sobre els problemes als quals han de fer front però no saben com. Els meus néts tenen ara 8, 6, 5, 3 i 1 anys.

Tot plegat, em va portar a plantejar-me fer uns contes curts, que poguessin ser llegits per ells (per això tenen lletra manuscrita) o bé, i encara millor, ser llegits acompanyats per pares, mares i/o educadors. Aquestes històries tenen, d'una banda, una clara voluntat de conte, o sigui, que expliquen una història de ficció. I a la vegada, tenen una voluntat educativa.

4. Qui és la Fada Menta

La Fada Menta és una fada minúscula, tan verda com un pèsol i amb ales de libèl·lula, que només poden veure els nens més petits de 7 anys. No és la fada dels contes de princeses i palaus encantats sinó que és una fada una mica impertinent, que davant d'una situació concreta, t'obliga a pensar.

Aquest ésser petitíssim té un objectiu molt clar: aconseguir que els nens i nenes protagonistes dels contes i, de retruc, aquells que llegeixen el conte, aprenguin a qüestionar-se la seva manera de comportar-se, de pensar o de sentir. No és, doncs, una fada que alligona, sinó una fada que ajuda a tenir criteri.

5. Els protagonistes de les històries

Cada edat té els seus aprenentatges, però està demostrat que els primers anys són crucials. Així, s'ha estudiat la relació que hi ha entre els nens i nenes que a l'edat de tres, quatre o cinc anys suporten les pròpies afliccions com si no els importessin i la capacitat d'empatia que tenen quan són adults. Els resultats suggereixen que els nens a qui no els importa el que els passa tampoc els importa què els passa als altres quan són grans.

Els protagonistes de la col·lecció de la Fada Menta són nens i nenes de 5 i 6 anys (als dibuixos animats tenen aquesta edat, però als contes?) que, gràcies a la Fada Menta, aprenen a interpretar les seves emocions i, a partir d'aquí, a créixer en els àmbits de l'autoestima, l'autocontrol de la conducta i de les emocions, el pensament positiu, l'empatia, les relacions interpersonals i els valors. Cada un dels contes tracta com a mínim un d'aquests aspectes però sempre fent-ho, com deia abans, mitjançant la unió de la ficció i el plaer amb l'educació.

Dins la sèrie, però, no només hi apareixen els àmbits de l'educació emocional referits, sinó que tot plegat es fa en un context que posa un èmfasi especial en el canvi de mentalitats respecte a un model on la desigualtat és manifesta. I és que cal remarcar la importància de l'educació rebuda com a base important d'aquella memòria que determina el nostre comportament. Potser per això, pel meu interès en l'educació i en la revisió d'allò que transmetem als nens, els he dedicat una bona part d'allò que he escrit, amb la voluntat que serveixi per obrir la nostra mentalitat, la de tots, i puguem aleshores plantejar-nos què és allò que els transmetem.

6. Què pretenc amb aquesta col·lecció?

Com acabem de dir, aquests contes tenen una voluntat clarament pedagògica i, més concretament, pretenen ser una eina per a treballar d'una banda el canvi de mentalitats, necessari perquè de debò assolim una societat basada en la igualtat i la justícia i de l'altra, l'educació emocional.

Els nens i les nenes reben, al llarg del dia, una gran quantitat d'informació que xuclen com esponges. Si obrim la TV, sigui l'hora que sigui, trobarem des dels insults que es professen els diputats, aquells que com a membres del congrés haurien de ser un model pels nens i nenes, a les imatges violentes de conflictes bèl·lics o atemptats terroristes que són repetides constantment o, en el pitjor dels casos, una pel·lícula dels Simpson, en aparença uns dibuixos animats, però que no són més que una arenga a perpetuar situacions com ara la de l'home que té la dona a la seva disposició mentre ell passa hores i hores dins un bar emborratxant-se, els nens maleducats, ... Ens trobem, doncs, amb uns infants que poden arribar a rebre una dosi diària considerable de programes televisius marcats per les desigualtats i la violència. Quin és el seu posicionament davant d'aquests missatges? Existeixen opinions respecte a això: alguns diuen que no tenen cap importància, que veure imatges de violència o comportaments violents no condiciona per a res el nostre comportament; altres, en canvi, entre els quals m'incloc, opinen que sí que tenen un efecte, i que aquest és negatiu. Així, estudis actuals venen a demostrar que la violència real i la violència filmada són interactives. És a dir, la violència filmada influirà en la violència real segons el grau de violència real que envolti el nen o nena.

L'educació emocional és, doncs, imprescindible perquè una persona aconseguixi establir uns hàbits i conductes que millorin d'una banda el seu benestar, però també el benestar social. I és que com més petita és l'educació emocional que tenim, més gran és la influència de l'exterior.

L'objectiu d'aquesta col·lecció és, doncs, posar un granet de sorra per a un canvi social real, que no passa per altra cosa que pel canvi de les mentalitats. I això no s'aconsegueix amb una capa de vernís, sinó amb un canvi de patrons que remogui allò que tenim acumulat en l'inconscient des de fa segles. Això només es pot aconseguir amb l'educació de les noves generacions.

7. La construcció de les històries

Tots els contes d'aquesta col·lecció presenten una mateixa estructura: comencen amb el plantejament del problema, on trobem la o el protagonista d'unes característiques concretes en una situació que donarà lloc a un conflicte. Tot seguit, es dona el contacte amb la Fada Menta, la qual duu el nostre protagonista a la reflexió. Finalment, i gràcies a la irrupció de la fada, tenim la resolució i el desenllaç, que comporta que hi ha hagut un canvi en l'infant que l'ha dut a plantejar-se la situació des d'una nova perspectiva.

A més, cada un dels llibres inclou dues pàgines amb recomanacions per a pares i educadors respecte el tema tractat en la història.

8. La Fada Menta com a sèrie d'animació

Per últim, i relacionat amb el que deia de la influència dels models o antimodels per a l'educació dels nens i nenes que apareixen a la TV, dir que amb la productora Inercia Films estem tirant endavant un projecte basat en la transformació de la col·lecció de la Fada Menta en una sèrie d'animació 2D, a partir d'una adaptació dels contes feta per mi mateixa.

El projecte inclou un total de 26 capítols de 7 minuts de durada cadascun, on la història dels contes és la mateixa i els personatges també, de manera que per als nens i nenes sigui fàcil relacionar allò que es projecta a la pantalla amb les històries explicades en paper.

(Visionat de 3 minuts d'animació d'un fragment del capítol: "Mala sort o bona sort?")

Conclusions

Crec, en realitat n'estic convençuda, que tot passa per l'educació i, si mirem al nostre entorn, allò que hem de concloure necessàriament és que no estem fent prou. I l'ús del "fem" no és aleatori. L'educació és una tasca de tots. No podem deixar que tot el pes d'aquesta vagi a parar a un "macroent" com és l'escola, perquè no és així com aconseguirem que les coses funcionin. És evident que les escoles han d'educar, però es tracta d'una xarxa molt més àmplia. Cal que ens adonem que també estem educant els nens en presentar-los una sèrie de models socials que troben a la TV, als videojocs, internet, ... ; cal que ens adonem que tot allò que ens envolta exerceix una influència molt gran i davant el perill, en abocar-nos a la crítica de la societat, de caure en el "criticar des del sofà còmode de casa" hem d'establir, en canvi, mecanismes per a ensenyar els nens i nenes a pensar. Cal que tornem a creure en l'educació, com assenyala la Victòria Camps, i aconseguir que aquesta sigui l'eina per fer que els infants tinguin un pensament crític vers allò que els envolta. És necessari fer-los reflexionar sobre determinades costums avalades per la tradició o la cultura. Cal que aprenguin a tenir una nova mirada sobre les coses. Tal i com va escriure Calderón de la Barca: "En este mundo traidor, nada es verdad ni mentira, todo es según el color del cristal con que se mira." I hi ha una sèrie de valors que estan determinats pel poder: el poder és blanc, és ric, és masculí, és occidental... Així, donem per bo tot allò que s'ajusta a aquests criteris apresos i considerem menys bo o poc digne de consideració allò que no s'hi ajusta.

I què millor per aconseguir tot això que els llibres! Els llibres són des de sempre la meva passió i considero que són una eina fonamental per créixer, no sols intel·lectualment, sinó també emocionalment.

Aquesta col·lecció de la Fada Menta el que pretén no és altra cosa que el reflex d'aquesta preocupació en el terreny de l'educació dels nens i nenes d'avui i, per fer-ho, es centra en un terreny que considero molt important: l'educació emocional.

Consideracions per al debat

El paper dels pares, mares i educadors en el desenvolupament d'una educació emocional real al nostre país.

Els materials didàctics.

La relació entre l'estil educatiu del professorat i l'educació emocional

La formació del professorat per a ser competent emocionalment (la qüestió dels models)

La valoració social de la intel·ligència emocional

Bibliografia

- Camps, Victòria (2008). *Creure en l'educació*. Barcelona: Edicions 62
- Carpena, Anna (2001). *Educació socioemocional a primària*. Barcelona: Editorial Eumo.
- Esquerra, Rafael (2005). *Educación emocional y bienestar*. Madrid: Editorial Praxis.
- Lienas, Gemma (2008). *La meitat d'en Jan*. Barcelona : Editorial La Galera.
- Lienas, Gemma (2008). *Es necessiten petons*. Barcelona: Editorial La Galera.
- Lienas, Gemma (2008). *Sóc un monstre*. Barcelona: Editorial La Galera.
- Lienas, Gemma (2008). *Mala sort o bona sort?* Barcelona: Editorial La Galera.
- Lienas, Gemma (2008). *Un mirall al cor*. Barcelona: Editorial La Galera.
- Lienas, Gemma (2009). *Ja estic!* Barcelona: Editorial La Galera.
- Lienas, Gemma (2009). *Música a la panxa*. Barcelona: Editorial La Galera.
- Marina, José Antonio (1996). *El laberinto sentimental*. Barcelona: Anagrama.
- Salmurri, Ferran (2004). *Libertad emocional. Estrategias para educar las emociones*. Barcelona: Editorial Paidós.
- Viladot, Mari Àngels (2009). *Educar les emocions*. Barcelona: Ediuoc.